

Otrokov najzgodnejši razvoj

Vpliv nosečnosti, poroda in prvih treh let življenja na otrokove sposobnosti

■ **Marjeta Krejči Hrastar**, višja fizioterapevtka, je inštruktorica za integracijo refleksov po metodi MNRI® in inštruktorica za BrainGym. Intenzivno se izobražuje in pridobiva klinično prakso tako v ZDA kot v Evropi, in sicer na ravni neinvazivnih tehnik vstopanja v integracijo primarnih možganskih povezav na podlagi gibanja, katerih rezultat je razvoj višjih in nižjih možganskih funkcij. Vodi rehabilitacijski center, ki se osredotoča na optimiziranje možganskega delovanja. Iskana je v Sloveniji in v tujini.

V zadnjih letih prihaja do opaznih odstopanj v vzgoji in razvoju otrok, vse več je otrok s posebnimi potrebami, učnimi težavami in čustvenimi vedenjskimi posebnostmi.

Starši poiščejo pomoč, ker sami ne zmorejo več obvladati težav, s katerimi se srečuje njihov otrok. Simptomi, s katerimi prihajajo k meni, pa so sledeči: govorno-jezikovne težave, disleksija, motnje pozornosti (ADD), motnje pozornosti s hiperaktivnostjo (ADHD), avtizem, čustvene težave, duševne stiske, strahovi in negotovost, vedenjske posebnosti, dnevno/nočno mokrenje, slabša motorika (groba, fina in grafo-motorika), senzorne motnje, nedoraslost, nezrelost ob vstopu v šolo, preobremenjenost s šolo.

Ko stres ni razrešen

Ob študiju tehnik, ki obravnavajo omenjeno simptomatiko, in s pridobivanjem klinične prakse sem spoznala, da je simptomatika lahko velikokrat povezana s potekom otrokovega razvoja v najnežnejšem obdobju. V tem obdobju je namreč razvoj njegovega živčnega sistema najintenzivnejši. Poleg tega je rojstvo velik stresni dogodek za otroka in velikokrat se zgodi, da otrok v tem stresu obtiči, ker mu 'sodobni človek' ne zna več samodejno pomagati, ga pomiriti, da bi izstopil iz stresa. Stres se tako v najnežnejšem obdobju ne 'odplavi' iz telesa in otroku vsaka nova neznana situacija še povečuje stres, namesto da bi si nabiral nove izkušnje ter ob njih rasel in napredoval. Otrok, ki raste s stresom v sebi, ima lahko kasneje težave na različnih področjih

razvoja, ki ga omogoča živčni sistem. Hkrati te izkušnje vplivajo na to, kako se bo v odrasli dobi soočal s stresom in ga obvladoval. Kot sem omenila v 82. številki revije *Vzgoja* (Krejči Hrastar, 2019), telo ne more delovati hkrati v dveh sistemih: sistemu zaščite in sistemu napredka; ali deluje v enem ali drugem. Tako se otrok v lastni koži ne počuti varnega, zato ne more napredovati (v vseh pogledih). Stresni dogodek, ki se pojavi v tem obdobju, podre prvo domino v gradnji otrokovega razvoja in za seboj potegne še ostale. Vzroki za otrokov stres se lahko sestavijo kot napolitanka in sprožijo simptome, ki so naštetih zgoraj.

Domina, ki pade, je lahko le eno neugodje, ki ga otrok občuti ob prehodu iz varnega 'vodnega' okolja v materinem trebuhu, kjer so čutila zavarovana, v ta svet, kjer mora sam dihati, kjer se mora takoj navaditi na silo težnosti, svetlobo, zvok, dotik.

Domina je lahko samo pretirana svetloba, ki ji je bil kot novorojenček izpostavljen tik po rojstvu. Sedaj je otrok kot šolar preobčutljiv na belino listov v zvezku, ki v njegove oči sijejo zanj premočno. Morda se je mamica med nosečnostjo ustrašila kakega hrupa ali pa so ga prehrupno pričakali tik po rojstvu in je otrok sedaj preobčutljiv za hrup; težko mu je že v razredu, kjer vsak od vsaj 24 sošolcev brska po peresnici ali lista po knjigi, kaj šele v odmevajoči šolski jedilnici. Morda se otrok ni plazil in kobacal ter se je v stoječi položaj potegnil neposredno

iz sedečega položaja in je na ta način shodil, sedaj pa ima težave pri telesni vzgoji in ne more narediti prevala, ima pa tudi velike težave, ko si je treba zapomniti učno snov.

Ni vseeno

Prav tako je pomembno, da se takoj po rojstvu vzpostavijo sesanje, požiranje in dihanje v sinhronem ritmu, da se ob tem vzpostavi očesni stik z mamo, saj le-ta vpliva na kasnejše otrokovo vstopanje v socialne stike. Dojenje ni dragoceno le zaradi hranilnih snovi, ki jih otrok dobi z materinim mlekom, ampak tudi zaradi materine bradavice, ki seže ob dojenju do konca trdega neba (dudka in nastavki sežejo le tik za dlesni) in ob potegu otrok naredi primeren podtlak, s katerim vpliva na razvoj in gibanje kranialnih kosti, kar omogoča boljši razvoj možganov. Prav tako je Božji načrt upošteval, da se otrok hrani na levi in na desni dojki, saj se na ta način razvijata obe možganski polovici. Otrok, hranjen po steklenički, je običajno hranjen le na eni strani, zato lahko pri njem nastopi razvojna asimetrija. Asimetrija telesa pa je pokazatelj asimetrije možganskih polovic, kar lahko otroku kasneje v življenju povzroča precejšnje težave.

Usta in dlani zavzemajo v senzorni in motorični skorji velikih možganov veliki območji, ki sta blizu drugo drugemu, zato so dlani in usta razvojno tesno povezana. Če se naravni mehanizmi gibanja rok ne vzpostavijo in ima otrok dolgo stisnjen palec v pest, ne razpre dlani ob opori na roke, se ne prestreže ob padcu naprej, vstran, nazaj, se s težavo potegne z rokami naprej/navzgor,

ima lahko kasneje težave z artikulacijo, govorom in vsemi dejavnostmi, pri katerih je potrebna fina motorika.

Čas, preživet na trebuščku, je za otroka v prvem letu življenja ključnega pomena za razvoj njegovih možganov zaradi 10. kranialnega živca (*nervus vagus*), katerega avtonomna veja oživčuje prebavne organe in po katerem je glava nevrološko povezana s trebuščkom. Trebušna lega otroku omogoča oporo na roke na trdi podlagi (poskrbimo, da ni odlagan le na mehko podlago), saj se tako integrirajo refleksi rok, ki vplivajo na celosten razvoj dlani in rok, kar je pomembno za grobo in fino motoriko in posledično za funkcionalno uporabo rok.

Pri delu z otroki se pogosto srečujem tudi s slabo oživčenimi stopali in neintegriranimi stopalnimi refleksi, kar povzroča hojo po prstih, ploska stopala, pretirano pokrčene prste na nogah, stopala, ki so obrnjena pretirano navzven ali navznoter. Te spremembe stopal se kasneje odražajo kot težave v mišljenju, dojemanju in povezovanju v kontekst, včasih tudi kot odsotnost govora. Komercialni svet moderne starše zasipa z vsemi mogočimi pripomočki za sedenje, zibanje, s hobicami itd. Lupinice so varen pripomoček zgolj za transport dojenčka, saj je otrok v lupinici v 'banana' položaju, ki ukrivlja hrbtenico in onemogoča izravnavo trupa. Hkrati je pri tem glava izven osi poravnave, s tem je tudi hipofiza izven osi, kar negativno vpliva na sproščanje hormonov sreče. Pravzaprav je ta ukrivljeni položaj enak položaju, ki ga zavzemajo starčki, ko ne zmorejo več poravnave ob vsakodnevnih aktivnostih. Mi pa dojenčke s fiksiranjem v lupinico silimo v ta položaj ...

Slika 1:
Shema pravilnega razvoja v prvem letu.

Vsekakor je priporočljivo, da gre pri dojenčku v prvem letu vse po načrtu samodejnih refleksov, kot prikazuje shema pravilnega razvoja (Slika 1: Critical Developmental Milestones You Won't want Your Child to Miss, 2015).

Elektronske naprave

Dotakniti se želim še vpliva mobilnih telefonov ter računalniškega in drugih ekranov. Vemo, da telefoni sevajo, sevanje pa se v vodi okrepi. Če noseča mamica drži telefon preblizu trebuha, to neugodno vpliva na razvoj otročička, mama pa živi v drugem svetu, nepovezana s seboj in z bitjem, ki prihaja.

Impulzi ekranov so preveč intenzivni za otrokove oči in možgane. Zmotno je mišljenje, da se bo otrok veliko naučil z ekranov. Otrok se v prvih letih življenja lahko uči izključno izkustveno. Lahko mu več tisočkrat pokažemo filmček, kako se natoči voda iz vrča v kozarec, pa se ob tem ne bo naučil fizikalnih zakonitosti o teži vrča in sili, ki je potrebna za prehod vode iz vrča v kozarec, dokler ne bo nekajkrat poizkusil sam. Dr. Carla Hannaford (2007) v knjigi *Smart moves* opisuje tudi, da je finomotorična koordinacija očesnih mišic, ki omogoča binokularni vid, zrela za procese učenja in branja šele v starosti 7–8 let; če oči do te starosti niso zrele za branje, niso zrele niti za uporabo ekrana. Količina impulzov z ekranov pa možgane tako preplavi, da otrokom, ki so prezgodaj izpostavljeni temu, ne pritegne pozornosti nič drugega kot le ekran.

Človek je celostno bitje

Dragocen uvid s pomočjo tega znanja je za nas tudi čustveni vidik. Pri sodobnih otrocih zaznavamo vse več čustvenih izbruhov, opozicionalnega vedenja, pomanjkljivega odzivanja na usmerjanje s strani staršev, učiteljev in vzgojiteljev. Vse to je lahko povezano z vplivi sodobne prehrane, izpostavljenostjo ekranom moderne tehnologije in tudi velikim maminim stresom v prvih mesecih nosečnosti.

Današnji starši so odraščali v času, ko je bilo 'moderno', da se je otrokom v vsem ali skoraj v vsem ugodilo. Ko ti razvijeni mladi ljudje postanejo starši, v kritični fazi otrokovega razvoja niso pripravljeni, da bi svoje

potrebe dali na drugo mesto in najprej zadovoljili potrebe otroka. Po zakonih narave je, da morajo biti v prvem, najnežnejšem obdobju otrokove potrebe pred potrebami starša, saj le tako dojenček na telesni ravni zazna, da je sprejet in ljubljen in da je to zanj varno okolje. Ti starši sami niso prejeli jasnih meja, zato se ne zmorejo odpovedati sebi v dobro otroka in mu s tem dati potrebne varnosti. Gre za razumevanje in sledenje naravnim potrebam otroka ter ustvarjanje primerne varnega okolja z jasnimi postavljanjem meja. To je lahko eden od vzrokov, da je vsaka naslednja generacija manj funkcionalna. Seveda so tu izvzeti vsi ljubeči starši, ki se trudijo in sledijo potrebam otroka.

Opaziti in se čim prej odzvati

Metoda MNRI, o kateri je bilo več napisane v pretekli številki revije *Vzgoja* (Krejčič Hrastar, 2019), je ključ za pomoč, kadar opazimo zgoraj omenjene odklone in zastoje v razvoju. Za strokovne delavce je zelo pomembno, da omenjene nepravilnosti v razvoju opazijo čim prej, ne šele takrat, ko se pojavijo vedenjske in učne težave v šoli, saj je odpravljanje težav v zgodnjem obdobju veliko lažje kot v adolescenci ali kasneje.

Podrobneje bomo o tem govorili na delavnici **Vpliv nosečnosti in poroda ter prvih treh let življenja na otrokov kasnejši razvoj**, ki bo 30. 11. 2019 v Ljubljani.

www.dkps.si
dkps.seminarji@gmail.com

Literatura

- *Critical Developmental Milestones You Won't want Your Child to Miss* (2015). Dostopno na: <https://fillearningcorner.com/2015-09-critical-developmental-milestones-you-wont-want-your-child-to-miss/?fbclid=IwAR0mhgoGo0B4DruRxllQr5Bzp2EXC9PsobRqntXc1oN3>.
- Hannaford, Carla (2007): *Pametni pokreti. Zašto ne učimo samo glavom: gimnastika za mozak*. Buševac: Ostvarenje.
- Krejčič Hrastar, Marjeta (2019): *Metoda MNRI*. V: *Vzgoja* (Področja vzgoje), letnik XXI, št. 82, str. 36–37.
- Masgutova, Svetlana (2010): *Integracija otrokovih dinamičnih in posturalnih refleksov*. Za interno uporabo.
- Spitzer, Manfred (2017): *Digitalna demenca*. Celovec: Mohorjeva.
- Spletna stran: www.masgutovamethod.com
- Spletna stran: www.masgutovamethode.nl